

אופה\מבשל- מקומו במשכן

תלמוד בבלי מסכת שבת דף עג עמוד א
משנה. אבות מלאכות ארבעים חסר אחת: הזורע, והחורש, והקוצר, והמעמר, והדש, והזור, הבורר הטוחן והמרקד, והלש, והאופה....

תלמוד בבלי מסכת שבת דף עד עמוד ב
והלש והאופה. אמר רב פפא: שבק תנא דידן בישול סממנין דהוה במשכן, ונקט אופה! - תנא דידן - סידורא דפת נקט. אמר רב אחא בר רב עוירא: האי מאן דשדא סיכתא לאתונא - חייב משום מבשל. פשיטא! מהו דתימא - לשרורי מנא קא מיכוין, קא משמע לן: דמירפא רפי, והדר קמיט. אמר רבה בר רב הונא: האי מאן דארתח כופרא - חייב משום מבשל. פשיטא! - מהו דתימא: כיון דהדר ואיקושא - אימא לא, קא משמע לן.

רש"י מסכת שבת דף עד עמוד ב
ונקט אופה - דלא שייך במלאכת המשכן כלל.
סדורא דפת - שהתחיל בו נקט, ואופה במקום בשול דסממנין הוא, דהוא בישול דפת.
דשדא סיכתא - שהשליך יתד לח לתנור חם ליבשו, שיתקשה.
לשרורי - לחזק, ואין כאן בישול.
דמרפי רפי - על ידי חום האור והמים שבתוכו יוצאין, ולאחר שיצאו מימיו קמיט - מתקשה, וכי רפי ברישא הוי בישולו.
דארתח כופרא - שהתיך זפת.
דהדר אקושי - חוזר ומתקשה.

קנו ושאלתם ה) מהו אבות מלאכות דגמיי ממעשה משכן ואמר הם זרעו ואתם לא תזרעו, זריעה וקצירה היאך הואי כמשכן.
תשובה. הלא יש בקרבן תמיד כל היום עשירית האיפה סלת ובקרבן אהרן חביתים שבכל יום ובמלואים ו) סל המצות וכל אלה ממעשה משכן ואין מביאין כל אלה אלא מן הזרע ומן הקציר ומאז התחילו במשכן בתשרי כמדבר סיני ידע משה כי אינם נוסעים משם עד התמתו ואי אפשר שיהא סמוכין כי תצא להם סלת ממקום אחר אלא זרעו ויש לומר שנעשה בו להם נס וקצרו בראש ניסן זהרי ישבו כמדבר קדש כתשעה עשר שנה אלא זרעו וקצרו לקרבנות וכללו של דבר יש במעשה המשכן מה שאינו בא אלא בזרע וקציר ואף כלשון הזה בתלמוד מערבא ז) אבות מלאכות ממשכן למדנו ומה חרישה היתה במשכן שהיו חורשין ליטע סממנין וסממנין אלו הם של קטורת ויש בזאת חרישה זריעה וקצירה.

רש"י מסכת שבת דף מט עמוד ב
הם זרעו וקצרו סמנין - לצבוע תכלת ועורות אילים, וטחנו ולשו נמי סמנין לצבוע, ואופה דקתני במתניתין באבות
מלאכות - הוא בישול סמנין, אלא דנקט סידורה דפת, והכי מפרש בפרק כלל גדול (שבת עד, ב).

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת שבת פרק ז הלכה ב
...אפייה תולדת לבישול...

בישול בחמה

תלמוד בבלי מסכת שבת דף לח עמוד ב
משנה. אין נותנין ביצה בצד המיחם בשביל שתתגלגל ולא יפקיענה בסודרין, ורבי יוסי מתיר. ולא יטמיננה בחול
ובאבק דרכים בשביל שתצלה. מעשה שעשו אנשי טבריא והביאו סילון של צונן לתוך אמה של חמין, אמרו להם
חכמים: אם בשבת - כחמין שהוחמו בשבת, ואסורין ברחיצה ובשתיה. אם ביום טוב - כחמין שהוחמו ביום טוב,
ואסורין ברחיצה ומותרין בשתיה.

רש"י מסכת שבת דף לח עמוד ב
משנה.

אין נותנין ביצה בצד המיחם - קומקמוס של נחשת.
בשביל שתתגלגל - שתצלה קצת עד שתהא מגלגלת.
ולא יפקיענה בסודרין - לא ישברנה על סודר שהוחם בחמה כדי שתצלה מחומו של סודר.
בחול ובאבק דרכים - שהוחמו מכח חמה, ובגמרא מפרש אמאי לא פליג ר' יוסי בהא.
והביאו סילון - מבעוד יום.
של צונן - כדי לחממן, דהמים נמשכין ובאין כל השבת.
לתוך אמה - של חמי טבריא.
אם בשבת - אותן שבאו בשבת.
הכי גרסינן - כחמין שהוחמו.

גמרא. איבעיא להו: גלגל מאי? - אמר רב יוסף: גלגל - חייב חטאת. אמר מר בריה דרבינא: אף אן נמי תנינא: כל
שבא בחמין מלפני השבת - שורין אותו בחמין בשבת, וכל שלא בא בחמין מלפני השבת - מדיחין אותו בחמין
בשבת, חוץ מן המליח ישן וקוליים האיספנין שהדחתן זו היא גמר מלאכתן. - שמע מינה.
ולא יפקיענה בסודרין והא דתנן נותנין תבשיל לתוך הבור בשביל שיהא שמור, ואת המים היפים ברעים בשביל
שיצננו, ואת הצונן בחמה בשביל שיחמו לימא רבי יוסי היא ולא רבנן! אמר רב נחמן: בחמה - דכוליה עלמא לא
פליגי דשרי, בתולדות האור - כוליה עלמא לא פליגי דאסיר, כי פליגי - בתולדות החמה; מר סבר: גזרינן תולדות
החמה אטו תולדות האור, ומר סבר: לא גזרינן.

רש"י מסכת שבת דף לט עמוד א

גמרא.

כל שבא בחמין - כל מלוח שבא בחמין מערב שבת חוזרין ושורין אותו בחמין בשבת, ואין בו משום תיקון - שהרי נתקן כבר.

מדיחין - שאין זה גמר מלאכתו, אבל לא שורין.

חוץ מדג מלוח ישן או קוליים האיספנין - דג שקורין טונינ"א +והוא דג הטונה+.

שהדחתו זהו גמר מלאכתו - מדקרי ליה גמר מלאכתו - שמע מינה זהו בישולו, וחייב.

והא דתנן - בפרק חבית: נותנין כול המים צונן.

בחמה - בשמש.

דשרי - **דאין דרך בישולו בכך**, וחמה באור לא מיחלפא דליגזר הא אטו הא.

בתולדות האור - כגון אם הוחם הסודר הזה באור מתחילה.

דאסיר - דהוי בישול.

תולדות חמה - שהוחם הסודר בחמה.

אטו תולדות האור - דמאן דחזי סבר דתולדות האור נינהו.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ג סימן נב

הנה בדבר בשול בחמה דליכא איסור בשבת שפרשי" בשבת דף ל"ט וכן הר"ן מטעם דאין דרך בשול בכך, הוא פשוט משום דנהי שהבשול שהיה במשכן היה באש מ"מ היה שייך למילף גם בשול ע"י חמה להיות תולדה, דהא מכל האבות מלאכות שהיו במשכן הרי למדין לחייב גם כל הדומה להאבות באותו החיוב ממש ונקראו תולדות, שלכן הוצרך רש"י לפרש שאין למדין בשול ע"י חמה מבשול ע"י האש שהיה במשכן משום שאין דרך בשול בכך. ואין הכוונה דאין דרך בשול בכך כהא דעושה מלאכה כלאחר ידו ושאר שנויים שפטור כדאיתא /בשבת/ בדף צ"ב בהוצאה וה"ה בכל מלאכה שצריך לעשותה כדרך שעושין בנ"א מלאכה זו כדאשכחן בכמה דוכתי. דהא חזינן שבתולדות החמה איכא גם אלו שדרך לבשל בהם ממש כמו בתולדות האור... אלא כוונתם דאף דאין להחשיב דלאו דרך מלאכה הוא לבשל בחמה דאם אין לו עצים והוא דבר המתבשל בחמה יבשלו בחמה, אבל כיון שעכ"פ אין מבשלין בחמה אלא כשאין לו עצים אין למילף אותו מבשול על ידי האור שהיתה במשכן להחשיבו תולדה מאחר שאינו דומה להבשול שהיה במשכן.

אגלי טל אופה מד

אך בירורן של דברים דיש חילוק בין אם יש שינוי בהנעשה (בתוצאה) או השינוי הוא רק בהעושה (מעשה)... הכותב ביד שמאל הרי עצם הפעולה הוא האות הנעשה, ובזה אין שום שינוי, רק שיש שינוי באיש העושה שעשה הפעולה בשמאל תחת שהיה לו לכתוב בימין... וכשבישל באש יש שבח אש בהתבשיל, והוא שינה לבשל בחמה, ששבח חמה בהתבשיל, הרי יש שינוי בהבישול הנעשה... ושוב אין צריכין לטעם דמלאכת מחשבת, אלא דלא חשוב בישול כלל... ועל כן המבשל בחמה, כיוון שיש שינוי בנפעל מותר לכתחילה.

שו"ת מנחת שלמה חלק א סימן יב

ומעתה אם נאמר דאף שיש להחוט מראה אש מ"מ אינו קרוי אש יהי' דינו של מבשל בחשמל כמבשל בתולדת חמה דפטור /הערת המחבר/ +מוצא אני לנכון להודיע **שבהיותי פעם אצל מרן בעל החזו"א** זצ"ל אמרתי לו שהמרתיה מים בשבת ע"י מזלג חשמלי ששני קצוותיו מרוחקים והמעגל נוצר רק ע"י המים אשר על כן הם מתחממים ורותחים, שלדעתי איסורו רק מדרבנן, דכיון שזרם איננו אש ממילא הו"ל כמבשל בתולדת חמה דפטור מחטאת, ואמרתי שלדעתי רצוי לפרסם דבר זה לבתי חולים וכדומה, **והשיב לי בפשיטות דכמו שהמבשל במים חמים שהם "תולדה" מאש חייב חטאת, כך גם המבשל בזרם של חשמל הואיל ובדרך כלל הוא תהליך היוצר**

אש הו"ל כעין "עיבור" של אש, וכמו שחייבין על תולדה כך גם על עיבור הואיל ובדרך כלל הוא עתיד להיות אש אף על גב שלמעשה רק חימם מים ולא נוצר שום אש. מאד התפלאתי לשמוע דבר זה וילדות היתה בי לומר שרק הראשונים היו יכולים לומר חידוש גדול כזה, אך הוא חזר והשיב שלדעתו הוא פשוט ואין צריכים כלל להיות רשב"א לומר דבר זה, אולם גם היום זה תמוה מאד בעיני, ובפרט שהזרם עצמו רק במרוצתו משפשף ומחמם את החוט שמתנגד לו עד שהוא נהפך לאור ושורף ונקרא אש, אבל לגבי הזרם עצמו לא שייך כלל לומר שהוא אש לא בתחלה ולא בסוף. + וגם ידוע דיש סוברים דבכה"ג שניכר לכל אדם שהיא תולדת חמה וליכא כלל למיטעי שיבואו לאיחלופי בתולדת אור מותר לבשל גם לכתחלה אפי' מדרבנן /הערת המחבר/ +דאף שכתב רש"י בשבת ל"ט ע"א אהא דמבשל בחמה לכו"ע שרי דהוא מפני "דאין דרך בישולו בכך", מ"מ נראה שגם באופן שכן רגילים לבשל בחמה כמו דוד שמש וכדומה ג"כ פטור, וכדחזינן מחמי טבריה דאי אמרינן דחלפי אפיתחא דגיהנם הו"ל תולדות אור וחייב ואם לאו הו"ל תולדות חמה ופטור, וגם חילוק זה שבין אור וחמה נזכר גם לענין פסח מצה וחלה וכו' והתם מאי נ"מ אם רגילים בכך או לא, וע"כ דכוונת רש"י בדברים אלה לומר דאין זה קרוי בישול [ואף שהמנ"ח מסתפק בנתבשל בחמה ואח"כ ע"י האש, ומביא מהפמ"ג שסובר דגם בזה אין בישול אחר בישול עיין שם, היינו מפני שכך היתה להם קבלה דלענין זה בעינן דוקא דומיא דמשכן שהבישול הי' ע"י אש ותולדותי' ולא ע"י דבר אחר], ולפי"ז גם בישול החוט ע"י זרם ג"כ חשיב כמבשל בחמה+ וכמו כן יש לדון לענין בישול בשר בחלב בחשמל שיהא פטור. וגם אפשר דיש לדון לפי"ז גם לענין חיוב חלה ואפיית מצה והגעלה וכדומה מהדברים שצריכים דוקא אש ותולדותיה ולא חמה דמסתבר שה"ה בתולדת חמה דלא מהני ולהנ"ל ה"נ בחשמל.

שו"ת נודע ביהודה מהדורא תניינא - יורה דעה סימן ג

הנה גם אני למדתי כן בספרי צל"ח על מסכת פסחים. ולענין שבת ליכא גבי מליחה איסור בשול היינו משום דבשבת גמרינן ממלאכת המשכן ובעינן תולדת האור וכן בב"ח אין במליחה איסור בישול ומבשל בחמי טבריה יוכיח ע"ש בספרי צל"ח בריש פ' כיצד צולין הארכתי קצת. אבל לא בשביל זה יוקשה על הרמב"ן והרמב"ן סובר דאפיה יוכיח שלא היה במשכן ואעפ"כ כיון שבישול הוה במשכן בסמנים לכן אפיה הוי בכלל בישול והא דפטור בחמי טבריה אין הטעם משום דלא הוי בישול שאינו דומיא דמשכן רק הטעם משום שאינו דרך לבשל בו מה שאינו תולדת האור לכן פסק הרמב"ם שאפילו בבב"ח דודאי לא גמרינן ממשכן ואפ"ה המבשל בו אסור ואין לוקין עליו משום דאין דרך בישול. וכן פסק לענין שבת בפ"ט מהלכות שבת הלכה ג' שהמבשל בחמי טבריה פטור. אבל עיקר טעמו לפי שהוא מסופק אם דרך לבשל בו אבל במליח אם היה מבשל היה אפילו חייב כי דרך למלוח למאן דבעי לאורחא ולכן אם היה מבשל היה חייב מן התורה ושפיר הוכיח הרמב"ן שאין מליח מבשל כלל:

בישול במיקרוגל - Microwave Ovens - דאורייתא או דרבנן?

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ג סימן נב

וא"כ בהמייקר - וייו אווען /תנור מיקרוגל/ שטוב לבשל בו כמו באש ממש ואלו שיש להם תנור כזה משתמשים בו יותר מבשול דבאש ומה שלא נתפשטו תנורים אלו עדיין הוא משום דלא מצוי עדיין הרבה תנורים וכשיהיו מצויין ודאי ישתמשו בהם כו"ע דהא הוא יותר טוב, ודאי יש למילף מבשול דאור דהיה במשכן בחשיבות תולדה שהוא לכל הדינים כהאב דבשול ע"י האור לאיסור ולחיוב סקילה וחטאת.

what about according to Rav Shlomo Zalman Aurbach and the Eglei Tai?

רמת הבישול

תלמוד בבלי מסכת מנחות דף נז עמוד א
אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: הניח בשר על גבי גחלים, היפך בו - חייב, לא היפך בו - פטור. היכי דמי?
אילימא דאי לא היפך ביה לא בשיל, פשיטא! אלא דאי לא מהפיק ליה נמי הוה בשיל, אמאי לא מיחייב? לא צריכא,
דאי לא היפך ביה הוה בשיל מצד אחד כמאכל בן דרוסאי, וכי מהפיק ביה בשיל משני צדדין כמאכל בן דרוסאי,
וקמ"ל, דכל מצד אחד כמאכל בן דרוסאי לא כלום הוא.

רש"י מסכת מנחות דף נז עמוד א
אילימא דכי לא היפך ביה לא בשיל פשיטא - דלא היפך פטור דהא לא נצלה ולא מידי עבד.
מאכל בן דרוסאי - שלישי הוא מבושל.
קמ"ל - הא דקתני לא היפך פטור אף על גב דבשיל מצד אחד כמאכל בן דרוסאי לאו כלום הוא.

רש"י מסכת שבת דף כ עמוד א
בן דרוסאי - לסטים היה, ומבשל בישולו שלישי.

ר' פרחיה (בשיטת הקדמונים) מסכת שבת דף כ עמוד א
גמרא. מאכל בן דרוסאי. ליסטים היו ידועין באותן הימים, ולא היו משהין בישולן אלא כדי שיגיע לשלישי בישולו:

חידושי הר"ן (מיוחס לו) מסכת שבת דף כ עמוד א
גמרא וכמה א"ר אלעי אמר רב כדי שיצולו כמאכל בן דרוסאי. פי' דכיון דכ"כ הוא מבושל **והוא בר אכיל' קצת**

רמב"ם הלכות שבת פרק ט הלכה ה
הניח בשר על גבי גחלים אם נצלה בו כגרוגרת אפי' בשנים ושלשה מקומות חייב, לא נצלה בו כגרוגרת אבל
נתבשל כולו **חצי בישול חייב**, נתבשל חצי בישול מצד אחד פטור, עד שיהפך בו ויתבשל חצי בישול משני צדדיו,
שכח והדביק פת בתנור בשבת ונזכר מותר לו לרדותה קודם שתאפה ויבוא לידי מלאכה. +/השגת הראב"ד/ אבל
נתבשל כולו חצי בישול. א"א חצי בישול פי' **כמאכל בן דרוסאי** +.

חידושי הרשב"א מסכת שבת דף לח עמוד ב (הדיון היא איך פוסקים לגבי החזרת תבשיל על האש)
מכלל דעודן בידו אף על פי שאין דעתו להחזיר מותר. פסק רבינו האיי גאון ז"ל כלישנא קמא ולחומר... כיון דאיכא
תרי לישני בדאורייתא עבדין לחומר, והכי נמי בבי דאמרינן בהו תיק"ו איסורין דאורייתא נינהו, עד כאן, וכן כתב
ר"ח ז"ל, **ולאו דאורייתא ממש קאמרי דהני דרבנן נינהו, דכשהגיע למאכל בן דרוסאי היא מתניתין דאי לא**
אפילו דעתו להחזיר ואפילו עודן בידו אסור להחזיר דמבשל הוא, אלא ודאי בנתבשל הוא וליכא אלא איסורא
דרבנן, אבל דעתן של גאונים ז"ל דכיון דאסורו משום דמיחזי כמבשל וקרוב הדבר לבא לידי איסורא דאורייתא
הויא לה כדאורייתא ולפיכך הלכו בה להחמיר כשל תורה, וכן הסכימו כל הפוסקים לפסוק בה להחמיר הרב אלפסי
ז"ל והרמב"ם ז"ל והר"ז הלוי ז"ל.

רמב"ם הלכות שבת פרק ט הלכה ג
המפקיע את הביצה בבגד חם או בחול ובאבק דרכים שהן חמים מפני השמש אף על פי שנצלית פטור, שתולדות
חמה אינם כתולדות האש, אבל גזרו עליהן מפני תולדות האור, וכן המבשל בחמי טבריה וכיוצא בהם פטור,
המבשל על האור דבר שהיה מבושל כל צרכו או דבר שאינו צריך בישול כלל פטור.

בישול דבר שכבר ראוי לאכילה

רמב"ם הלכות שבת פרק ט הלכה ג
המפקיע את הביצה בבגד חם או בחול ובאבק דרכים שהן חמים מפני השמש אף על פי שנצלית פטור, שתולדות חמה אינם כתולדות האש, אבל גזרו עליהן מפני תולדות האור, וכן המבשל בחמי טבריה וכיוצא בהם פטור, **המבשל על האור דבר שהיה מבושל כל צרכו או דבר שאינו צריך בישול כלל פטור.**

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רנד סעיף ד
פירות שנאכלין חיין, מותר ליתנם סביב הקדירה אף על פי שא"א שיצלו קודם חשכה; ומיהו צריך ליזהר שלא יחזיר הכיסוי אם נתגלה משחשיכה, ושלא להוסיף עליו עד שיצולו, מפני שממהר לגמור בישולם בשבת.

מגן אברהם סימן רנד ס"ק יג
יג- אף על פי שא"א וכו' - דחשיבי כמו שנתבשלו כמאכל בן דרוסאי דהרי ראויין לאוכלן חיין ולא דמי לבצל בסימן ב דאסור אף על פי שלפעמים אוכלין אותו חי מ"מ אין טוב לאכלו כמו תפוחים וה"ה לכל דבר שאין טוב לאכלו חי דאסור וכ"כ באגוד' דתפוחי יער שאין נאכלין חיין אסור לצולן:

רבי עקיבא איגר אורח חיים סימן רנד
[מג"א ס"ק יג] דתפוחים חיין לצולן אסור. לא ידעתי מה כ"ש איכא הא הכא גרע לענין קירוב בשול הוי בשול גמור דאורייתא (ועיין מ"ש בגליון רס"י שס"ח) **אלא דהכא הוי רק דרבנן כיון דנאכלים חיים** ואינם צריכים בשול כמ"ש הרמב"ם פ"ט הל' ג' אבל עכ"פ הבשול הוי בשול מעליא דבעלמא כה"ג חייב ואלו להניחה סמוך לתנור קודם שהוסק בעלמא הוי ג"כ דרבנן דבעידנא דנותן שם הפירות עדיין ליכא אור וכדקיי"ל א' נותן מים וא' נותן אור דהנותן מים פטור א"כ קיל יותר מהך דהכא ומה כ"ש הוא:

ספר אור זרוע חלק ב - הלכות שבת סימן סב
כתב ריב"א בפ' כירה נראה בעיני דיין נמי אין בו משום בישול מי שמחממו לשתיה אבל מי שמבשלו עם דבש ובשמים ועושה ממנו משקה שקורין פליישוין ודאי יש בו משום בישול שהרי משתנה לטעם אחר ע"י האור וירקות שנאכלין כשהן חיין כגון כרישא ולפת וכן פירות האילן כגון תפוחין ושאר פירות אף על פי שנאכלין כשהן חיין יש בהן משום בישול שהרי מתמקמק טעמם ומשתנה לטעם אחר כשהם מתבשלין ואף על גב דלענין בישולי עכו"ם אמרינן כל דבר שנאכל כמות שהו' חי אין בו משו' בישולי עכו"ם משו' דבשולי עכו"ם דרבנן אקילו בהו רבנן אבל לענין שבת ל"ש דהא חמין אמרי' במס' ע"ז דאין בהם משום בישולי עכו"ם והכא כדברי הכל משמע דמים יש בהם בישול והמבשלו חייב חטאת.

בישול אחר אפייה

ספר יראים סימן רעד
וכל דבר שנתבשל או נאפה כל צרכו להחזירו בכלי ראשון לחממו או ליתנו בצד האור מותר שכל דבר שנתבשל או נעשה כל צרכו אין בה משום בישול שאין בישול אחר בישול **אבל יש בישול אחר צלי ויש צלי אחר בישול** דתניא בפסחים פ' כל שעה בסופו [מ"א א'] צלאו ואח"כ בשלו חייב ומתמה תלמודא אמאי הא צלי אש הוא אמר רב כהנא הא מני ר' יוסי היא דתניא יוצאין ברקיק השרוי ובמבושל שלא נימוח דברי ר"מ ר' יוסי אומר יוצאין ברקיק השרוי

אבל לא במבושל אף על פי שלא נימוח פי' גבי מצה לחם כתיב ואינו נקרא לחם אלא אפוי ולא מבושל **וכשבשלו** **אחר אפיינו נקרא מבושל דיש בישול אחר אפיה הוא הדין נמי צלאו ואחר כן בשלו דיש בישול אחר צלי** ור"מ ור' יוסי אמרי' בעירובין [מ"ו ב'] הלכה כר' יוסי ועוד דברייתא תנא להא דר' יוסי בלשון רבים וכשם שיש בישול אחר צלי ואפוי כך יש צלי אחר בישול דסברא אחת היא ואמרינן נמי ביבמות פ' החולץ [מ' א'] דאע"ג דחלטיה כיון דהדר אפיה בתנור לחם איקרי ואדם יוצא י"ח בפסח ואחרי דסוגיא דתלמוד כר"י כוותיה עבדינן הלכך אחרי שפירשתי שיש דבר המתבשל בכלי שני ויש בישול אחר אפוי וצלי ויש צלי אחר בישול יזהר אדם שלא יתן פת אפוי בשבת אלא בכלי שני במקום שהיד סולדת בו וגם מצלי יזהר כמו כן וגם המבושל לא יתן אצל האש בחום גדול שהיד סולדת בו ואם עשה חילל שבת וחושש אני לו מסקילה וחטאת.

ראבי"ה חלק א - מסכת שבת סימן קצז

ושמעתי מרבינו אליעזר ממיץ שהיה אומר אין בישול אחר בישול בשבת, וכדתנן בריש [פרק חבית] כל שבא בחמין מלפני השבת מדיחין אותו בחמין בשבת. וכן אין אפיה אחר אפיה בשבת, אבל יש אפיה אחר בישול ויש בישול אחר אפיה, כגון לשרות לחם ברותח, ואין אנו בקיאים אם גם בכלי שני מ[ת]בשל שהרי נחלקו חכמים בדבר לגבי תבלין ומלח, וכדתנן יוצאים ברקיק השרוי ובמבושל שלא [נמוח] ר' יוסי אומר יוצאין ברקיק השרוי [אבל לא] במבושל [אף על פי] שלא נמוח, והלכה כר' יוסי. **ולאו מילתא היא** דהא מייתי ליה בפרק כיצד מברכין ומסקינן עד כאן לא קאמר ר' יוסי אלא לגבי מצה דבעינן טעם מצה בפיו וליכא:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שיח סעיף ה
יש מי שאומר דדבר שנאפה או נצלה, אם בשלו אח"כ במשקה יש בו משום בישול, ואסור ליתן פת אפילו בכלי שני שהיד סולדת בו, ויש מתירין. הגה: בכלי שני; ויש מקילין אפילו בכלי ראשון; ונהגו ליזהר לכתחלה שלא ליתן פת אפילו בכלי שני כל זמן שהיד סולדת בו.

ט"ז אורח חיים סימן שיח ס"ק ו

(ו) (פמ"ג) אם בישלו אח"כ כו'. - זה כתב הטור בשם הר"א ממיץ דאע"ג דאין בישול אחר בישול בדבר יבש מ"מ יש בישול אחר צלי.... וכבר ביארנו טעמו בסמוך דבמצטמק ויפה לו יש בו משום בישול כיון **דנהנה ממלאכת שבת בטעם חדש** משא"כ במצטמק ורע לו א"כ נאמר כאן ג"כ סברא זו.... כאן לענין שבת לא מהני האי דחיה דכי נמי תימא משום דטעם מצה בעינן ה"נ **אזלינן בתר טעם התבשיל וכיון דנשתנה הטעם ע"י בישול אמרינן דנתכוין לזה בשבת ולא עדיף מן מצטמק ויפה לו דיש משום בישול אפי' אחר בישול כ"ש אחר אפיה....**

בישול אחר בישול בדבר לח

תלמוד בבלי מסכת שבת דף קמה עמוד ב
משנה. כל שבא בחמין מערב שבת - שורין אותו בחמין בשבת. וכל שלא בא בחמין מערב שבת - מדיחין אותו בחמין בשבת. חוץ מן המליח הישן (ודגים מלוחין קטנים) וקולייס האיספנין, שהדחתן זו היא גמר מלאכתן.

רא"ש מסכת שבת פרק ג סימן יא

יא ורש"י פירש לעיל גזירה שמא ירתיח קדירה שנצטננה כשירצה להטמינה וירתיחנה בתחלה באור ונמצא מבשל בשבת ופריך אי הכי בין השמשות נמי נגזר דהא שבות מעליא הוי דהא איכא גזירת איסור דאורייתא וכן לעיל בפרק קמא (דף יח ב) גבי יורה עקורה דפריך והלא מגיס ופירש רש"י ובמבושל הוי בשול מדרבנן /מדבריו/ למדנו

שאף בתבשיל שנתבשל ונצטנן שייך ביה בישול כיון שיש בו משקה והא דאמרינן כל שבא בחמין לפני השבת שורין אותו בחמין בשבת היינו דבר יבש כגון תרנגולתא דרבי אבא לקמן בפרק חבית (דף קמה ב) ונראה לי להביא ראיה לדבריו מהא דתניא במסכת יום טוב בפרק המביא יין ת"ר אחד מביא האור אחד מביא העצים ואחד שופת את הקדירה ואחד נותן לתוכה מים ואחד נותן לתוכה תבלין אחד מגיס בה כולן חייבין אף על פי שאותו שנתן לתוכה מים נתחייב משום מבשל המגיס בה נמי חייב משום מבשל אלמא יש בישול אחר בישול ואף על פי שהרתיח ואיכא למידחי דעד שלא נתבשל כמאכל בן דרוסאי כל המקרב בישולו חייב ואחר שנתבשל כמאכל בן דרוסאי אפשר דאין בישול אחר בישול ומסתברא דעד שלא הגיע למאכל בן דרוסאי כל המקרב בישולו חייב ואחר שהגיע למאכל בן דרוסאי אם נצטנן והרתיחו חייב כדפי' רש"י לעיל גבי שמא ירתיח והא דפריך בפרק קמא והלא מגיס אפילו ביורה רותחת איכא למימר סמנין לצבוע בהן צריך בישול לעולם אי נמי לאו משום בישול פריך אלא משום צובע כשהוא מגיס מכניס הסמנין בצמר. ה"ד יד סולדת בו אמר רחבא כל שכריסו של קטן נכוית ממנו א"ר יצחק בר אבדימי פעם אחת נכנסתי אחר רבי לבית המרחץ ובקשתי להניח פך שמן באמבטי אמר לי טול בכלי שני ותן שמע מינה תלת שמע מינה שמן יש בו משום בישול ושמע מינה כלי שני אין בו משום בישול ושמע מינה הפשירו [לא] זהו בישולו:

הר"ן על הרי"ף מסכת שבת דף כב עמוד א

והרב ר' יונה ז"ל כתב בלשון הזה ומכשלה גדולה תחת יד קצת העם שטומנין קומקום של מים חמין ליתן לתוך הקדירה בשבת כשהתבשיל מצטמק ופעמים שהאחד אין יד סולדת בו והאחר יד סולדת בו ומתבשל זה בזה ונמצאו מבשלין בשבת ואפילו אם שניהם יד סולדת בהם איכא מאן דאמר בירושלמי עירו אינה ככלי ראשון וכשמערין המים לאלתר שיצאו מן הכלי אף על פי שהן רותחין פסק כח רתיחתן מלבשל כדין כלי שני שאינו מבשל ומתבשלין בתוך כלי ראשון ומים מבושלין אם פסקה רתיחתן יש בהן משום בישול אלו דבריו ז"ל **ולא ידעתי מנין לו** שהרי כל שבא בחמין מפני השבת שורין אותו בחמין בשבת אף על פי שהוא צונן גמור ולא ידעתי הפרש בין מים מבושלין למבושל אחר וצריך עיון ובדיקה:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שיח סעיף ד
תבשיל שנתבשל כל צרכו, יש בו משום בישול אם נצטנן. ...

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שיח סעיף טו

דבר שנתבשל כ"צ והוא יבש שאין בו מרק, מותר להניחו כנגד המדורה אפי' במקום שהיד סולדת בו. הגה: ואפי' נצטנן כבר. **אבל אם הוא רותח, אפילו בדבר שיש בו מרק, מותר.** ויש מקילין לומר דכל שאין נותנו ע"ג האש או הכירה ממש רק סמוך לו, אפילו נצטנן, מותר (המגיד פרק כ"ו). **ונהגו להקל בזה אם לא נצטנן לגמרי,** וכמו שכתבתי לעיל סי' רנ"ג.

מתיבתא ברקיעא: לעילוי נשמת הרב בן-ציון בן הרב יחזקאל ואסתר מרים

